Enheten för skydd av natur
Maria Lundmark
026-171201
maria.lundmark@x.lst.se

Se sändlista

BILDANDE AV GÅSHOLMA NATURRESERVAT

Beslut

Beslut om Gåsholma naturreservat togs ursprungligen 1972, dnr 11.121-849-71. Detta beslut ersätter det tidigare reservatsbeslutet.

För att säkerställa syftet med reservatet förordnar Länsstyrelsen att nedan angivna föreskrifter, samt vård- och förvaltningsbestämmelser skall gälla.

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 7 kap 4 § miljöbalken (1998:808) det område som avgränsas på bifogad karta (bilaga 3) som naturreservat.

Med stöd av 3 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. (1998:1252) fastställer länsstyrelsen bifogad skötselplan (bilaga 1).

Naturreservatets namn skall vara Gåsholma naturreservat.

Uppgifter om naturreservatet

Benämning:	Gåsholma naturreservat
Objektnummer:	21-02-011
Kommun:	Gävle
Karta:	Ekonomisk karta 14H3f, 14H3g
Lägesbeskrivning:	14 km NO om Hamrånge, se bifogad översiktskarta (bilaga 2)
Centrumkoordinater (Rikets nät, RT 90):	X: 6766351 Y: 1579180
Gräns:	Se bifogad beslutskarta (bilaga 3), gränsen är markerad med den punktstreckade linjen.

Fastigheter och markägare:	Gåsholma 1:1, Gåsholma 1:2, Statens fastighetsverk, 403 40 Göteborg
Areal (från VIC Natur):	Total areal 398 ha Därav landareal 89 ha Produktiv skogsmark 63 ha Impediment 9 ha Substratmark 3 ha Övrig öppen mark 14 ha Hav 308 ha Sötvatten 0,6 ha
Förvaltare:	Länsstyrelsen

Syftena med naturreservatet

Syftet med naturreservatet Gåsholma är att skydda och bevara en oexploaterad och ostörd grupp öar och skär längs norra Gästrikekusten med särskilda värden för vegetation, fågelliv och friluftsliv. Mer specifikt innefattar syftet att bevara skärgården oexploaterad och med sitt naturliga växt- och djurliv. Viktiga naturtyper är klippöar, klipp- och moränstränder, hårdbottnar, grunda vegetationsklädda vikar och naturskog.

De för stränderna och den marina miljön viktiga habitaten så som t.ex. grunda vikar i olika successionsstadier, samt fauna och flora bundna till habitaten skall finnas i gynnsam omfattning. I skogen skall strukturer som död ved och gamla och grova träd förekomma i för livsmiljöerna gynnsam omfattning.

Området är en viktig häckfågellokal och omfattar naturtyper och arter som ingår i det europeiska nätverket Natura 2000 och är avsatt enligt art- och habitatdirektivet, respektive fågeldirektivet. Typiska arter, så som järpe, roskarl, silltrut, silvertärna, blåstång, smaltång, hårsärv och borststräfse ska ha gynnsam bevarandestatus, liksom särskilt skyddsvärda arter så som nordlåsbräken, svärta och fisktärna. Friluftsliv ska kunna bedrivas i naturreservatet och besökare ska kunna se och uppleva naturen i området.

Syftet skall nås genom att:

- Inget skogsbruk bedrivs i området.

- Området lämnas för fri utveckling med undantag för mindre områden som behöver skötas för att bibehålla naturvärden och för allmänhetens tillgänglighet.
- Områdets naturvärden bibehålls genom att exploateringar och arbetsföretag på land och i vatten förhindras.
- Naturreservatet hålls tillgängligt för friluftsliv.
- Landstigningsförbud tillämpas på öar som är särskilt viktiga för häckande fåglar.
- Störande fordon såsom vattenskoter förbjuds inom reservatet.

Skälen för länsstyrelsens beslut

Beskrivning av prioriterade bevarandevärden

Reservatet består av tre öar Gåsholmen, Synskär och Gåshällan. Området är oexploaterat och hyser höga botaniska värden och har även en stor betydelse för fågellivet.

Berggrunden inom reservatet domineras av näringsfattiga bergarter, men på flera ställen finns gångar av näringsrika basiska bergarter som påverkar vegetationen i området. De större öarna är till stor del täckta av morän, men klippstränder och hällmarker förekommer ändå i ovanligt stor omfattning för länsdelen.

Inom reservatet finns ett antal kulturhistoriska lämningar som visar att man bott och brukat marken på Gåsholmen, samt att området varit en viktig fiskeplats. Spår efter bebyggelse finns i form av gamla husgrunder och vid ängsmarkerna på Gåsholmen finns det odlingsrösen.

Området är mycket populärt bland båtfolk och har ett relativt stort antal besökare. Synskär är den ö med flest besökare. Ett flertal stigar på öarna inbjuder till strövtåg och friluftslivet underlättas också av de två rastplatserna som är uppförda inom reservatet.

Gåsholmen är störst av öarna. Den innehåller ett större område med basisk berggrund. Floran är därför rikare än på de andra öarna med inslag av kalkälskande arter som lundtrav, snårstarr och gullviva. Här finns värdefulla klippängssamhällen med bl. a. nordlåsbräken, vanlig låsbräken, äkta johannesört och vårfingerört. På några exponerade klippor finns landets nordligaste lokal för vild gräslök. I området finns även artrika strandmiljöer. Havsstrandsfloran är här tämligen komplett för länsdelen och innefattar arter som östersjötåg, gulkämpar, knutnarv, kustarun, klapperstarr, strandgråbo,

östersjömaskros och havtorn. Öns östra del utgörs av äldre granskog med inslag av gamla grova tallar. På ön finns även rester av gamla åkrar som nu har ängskaraktär vilka hyser bland annat snår av nypon och måbär, samt rikligt med gullviva och andra hävdgynnade ängsväxter som luddhavre, låsbräken, harmynta, backglim och tjärblomster. Vid Gammelhamnspussarna ligger ett näringsrikt kärr och flera avsnörda gölar där det växer näringskrävande sötvattenarter som svärdslilja, trindstarr och strandklo .

Den näst största ön, Synskär, drabbades hårt av en vinterstorm 1954 då en stor del av skogen blåste omkull. På dessa områden växer nu en planterad tallskog. De delar som klarade sig bättre under stormen, framförallt de västra och sydvästra delarna, hyser nu urskogsliknande tallskog med gott om gamla, grova tallar. I östra delen finns fina strandhällar med typisk vegetation med bla strandglim, gul fetknopp, kärleksört och strandfloka. Även på denna ö växer havtorn.

Mellan Gåsholmen och Synskär, samt i de vikar som finns runt öarna består bottnarna av näringsrika marina mjukbottnar. Dessa kan antigen vara fria från vegetation eller bevuxna med fanerogamer och kransalger så som grönsträfse (*Chara baltica*), höstlånke (*Callitriche hermafroditum*), ålnate (*Potamogeton perfoliatus*), vitstjälksmöja (*Ranunculus baudotii*) m fl. På och i dessa bottnar lever ofta många kräftdjur, småfisk och havsborstmaskar. Grunda vegetationsklädda mjukbottnar som dessa är särskilt viktiga som lek- och uppväxtområde för fisk och som födosöksområde för vadare och änder. Bottnen består till stor del av sandbotten med inslag av finare sediment. Det finns dock en del block nära strandkanten där blåstång och smaltång växer.

Längst ut i väster ligger Gåshällan som är en viktig ö för häckande sjöfåglar. Här häckar vitfågel, änder och vadare i varierande antal. Antalet häckande fåglar har minskat under senare tid, men ön ligger mycket strategiskt till för häckande sjöfågel och anses vara mycket viktig för dessa. Bottnen som omger ön består i huvudsak av klipphäll ned till 14 meters djup. De översta 6 metrarna av klipphällen domineras av alger. Längst upp vid ytan växer trådslick (*Pylaiella littoralis)*, men vid 3 meters djup är det blåstången (*Fucus vesiculosus*) och smaltången (*Fucus radicans*) som dominerar. Nedanför algbältet dominerar ingen art eller artgrupp helt, utan växtligheten består av en mosaik av olika arter som fläckvis dominerar mer eller mindre på olika platser. De arter som återfinns här är bland annat grönborsting (*Cladophora rupestris*), gaffeltång (*Furcellaria lumbricalis*) och brunborsting (*Sphacelaria arctica*). Området visar en relativt rik makrofauna med bland annat blåmussla (*Mytilus edulis*), som är en viktig

art i Östersjön och Bottenhavet. Nattsländelarver och bithyniasnäckor (sötvattenslevande arter) förekommer också trots det exponerade läge som ön har. Gåshällan hyser också en rik strandflora. Här finns arter som östersjötåg, stranfloka och strandaster, men också många ”ogräs” som gynnas av fågelgödslingen (vitgröe, brännässla och pilört t ex). På ön växer också den sällsynta nässelsnärjan.

Andra sakförhållanden med betydelse för avgörandet att bilda naturreservat

Området är av riksintresse enligt 3 kap Miljöbalken och ligger inom riksintresseområdet ”Axmarkusten” NR021074. Området omfattas även av strandskydd.

Enligt kommunens översiktsplan ingår naturreservatet i område för naturvård. Länsstyrelsen bedömer att naturreservatet sammanfaller med intentionerna i översiktsplanen.

Området behöver skyddas för att tillgodose behovet av bevarande av kust- och skärgårdsområden med höga natur- och kulturvärden. Området bidrar därmed till att uppfylla miljömålet ”Hav i balans, samt levande kust och skärgård” delmål 1. Området bidrar även till viss del att uppfylla miljömålet ”Levande skogar” delmål 1. Länsstyrelsen bedömer att naturreservat är den lämpligaste skyddsformen.

Föreskrifter för naturreservatet

Föreskrifterna skall inte utgöra hinder för de åtgärder som behövs för att nå syftet med reservatet och som anges i den till detta beslut hörande skötselplanen.

Föreskrifterna ska inte heller utgöra hinder för Länsstyrelsen eller av Länsstyrelsen utsedd uppdragstagare att utföra inventeringsverksamhet, nödvändig insamling av bestämningsmaterial, eller annan dokumentation av växt- och djurliv inom naturreservatet.

A. Föreskrifter enligt 7 kap 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden

Utöver vad som i övrigt gäller enligt föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar är det förbjudet att

1. avverka skog, utföra annan skogsvårdsåtgärd eller ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle,

2. uppföra byggnad, brygga, bro, mast, antenn, torn, campingplats, luft- eller markledning (eller motsvarande i vatten), stängsel, hägnad eller annan anläggning,

3. anlägga väg, stig, vandringsled eller parkeringsplats,

4. bedriva vattenföretag, som t ex. att utföra vattenreglering eller leda bort vatten,

5. bedriva täkt, muddra, anordna upplag, borra, mejsla, måla, spränga, gräva, schakta, dämma, tippa, fylla ut, dika, dikesrensa, eller på annat sätt skada mark, botten och block,

6. använda eller sprida kemiska och biologiska bekämpningsmedel, kalk, gödselmedel eller växtnäringsämnen,

7. plantera in eller sätta ut växt- eller djurart,

8. anordna idrottstävling eller motortävling,

9. jaga fågel. Jakt på annat landlevande småvilt och högvilt är dock tillåtet,

10. bedriva militär övningsverksamhet,

11. bedriva mineralutvinning.

B. Föreskrifter enligt 7 kap 6 § miljöbalken om förpliktelser för ägare och innehavare av särskild rätt till fastigheter att tåla visst intrång.

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktas tåla att följande anordningar uppförs och åtgärder vidtas för att tillgodose syftet med reservatet.

1. Utmärkning av reservatet.

2. Uppsättning av informationstavlor.

3. Anläggning och underhåll av anläggningar så som informationstavla, rastplatser och stigar.

4. Undersökning och dokumentation av mark, vattenområde, vegetation och djurliv.

5. Genomförande av skötselåtgärder som behövs för att uppnå målen med naturreservatet.

C. Föreskrifter enligt 7 kap 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas inom reservatet samt om ordningen i övrigt inom reservatet.

Utöver vad som i övrigt gäller enligt föreskrifter och förbud i andra lagar och författningar är det förbjudet att

1. framföra motordrivet fordon annat än på väg som är avsedd för motortrafik. Undantag gäller för älgdragare eller liknande som behövs för uttransport av större vilt från området vid den jakt som är tillåten i naturreservatet,

2. framföra båt med högre fart än 7 knop

3. framföra vattenskoter. *Definition på vattenskoter återfinns i svensk författningssamling SFS 1993:1053*

4. skada, plocka eller samla in växter, djur (inklusive insekter), svampar och lavar. Bär-, matsvamp- och blomplockning för eget behov är dock tillåten, med undantag för fridlysta och rödlistade arter,

5. bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar, eller göra annan åverkan på levande eller döda träd och växter,

6. ta ved,

7. elda på annan plats än de angivna eldplatserna och med annat än medhavd eller därför avsedd eller utlagd ved

8. klättra i boträd, uppehålla sig nära rovfågelbo, lya eller gryt, eller på annat sätt medvetet skada eller störa djurlivet. Undantaget är den jakt och det fiske som får bedrivas i reservatet,

9. medföra hund som inte är kopplad eller annat okopplat husdjur. Undantag gäller för hund vid den jakt som får bedrivas i reservatet,

10. sätta upp tavla, plakat, affisch, skylt eller göra inskrift,

11. skada fast föremål eller ytbildning såsom att omlagra eller bortföra sten,

12. landstiga eller uppehålla sig inom 100 m från Gåshällan och de omgivande skären Norrbådan, Storbådan och Sydostbådan under perioden 1 april till 15 augusti. Undantag gäller för yrkesfiskare vid yrkesutövning,

13. på ett störande sätt använda inspelat ljud, eller använda sådant för att locka fåglar eller andra djur.

D. Bestämmelser om vården och förvaltningen av naturreservatet enligt förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

1. I skötselplanen anges målen med reservatet och de skall ligga till grund för dess vård och skötsel.

2. Länsstyrelsen skall vara naturvårdsförvaltare.

3. Naturreservatet skall utmärkas genom förvaltarens försorg enligt svensk standard 03 15 22 och Naturvårdsverkets anvisningar.

Andra föreskrifter som gäller för området

Hela naturreservatet ingår i Natura 2000-området Axmar-Gåsholma (SE0630166). För verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i Natura 2000-området krävs tillstånd enligt 7 kap 28 a-29 §§ Miljöbalken. För Natura 2000-området finns en upprättad bevarandeplan med Länsstyrelsens diarienummer 511-9192-06, 00-001-064.

Ärendets handläggning

Beslut om att bilda Gåsholma naturreservat togs ursprungligen 1972. Ett förslag till ny skötselplan för Gåsholma naturreservat arbetades fram under slutet av 2005 och början av 2006. I samband med detta aktualiserades behovet av att också revidera reservatsbeslutet. Ett förslag till nytt beslut och skötselplan skickas ut på remiss den 2/11 2006.

Fyra remissinstanser har svarat på remissen:
Försvarsmakten och Gävle kommun har inget att erinra mot revideringen av beslutet.

Kulturmiljöenheten på Länsstyrelsen framför vikten av att information kring forn- och kulturlämningar skrivs in i eventuellt informationsmaterial som sätts upp i eller delas ut om naturreservatet. Kulturmiljöenheten framför även förslag på en skrivning gällande historisk markanvändning i naturreservatet. Denna formulering är inskriven i texten under rubriken ”Historisk och nuvarande mark- och vattenanvändning”.

Kjell Wilund framför i sitt yttrande en önskan om att den gamla formuleringen kring yrkesfiske vid Gåshällan skrivs in i det nya naturreservatsbeslutet. Detta tillägg har gjorts i föreskrifterna sedan remissen.

Länsstyrelsens bedömning och intresseprövning

Enligt 1 kap. 1 § miljöbalken skall densamma tillämpas så att bl.a. värdefulla natur- och kulturmiljöer skyddas och vårdas och den biologiska mångfalden bevaras.

Enligt 7 kap. 4 § miljöbalken får länsstyrelsen förklara ett mark- eller vattenområde som naturreservat i syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftslivet.

Länsstyrelsen bedömer att skogsbruk och andra arbetsföretag eller anläggningar ej går att förena med bevarande av områdets värden. Området är av stort värde för bevarande av den biologiska mångfalden. Detta är därför enligt Länsstyrelsens uppfattning ett område som i enlighet med 1 kap. 1 § miljöbalken bör skyddas i form av naturreservat enligt 7 kap. 4 § miljöbalken.

Länsstyrelsen bedömer att de positiva effekterna för den biologiska mångfalden och allmänheten är stora och överväger de negativa effekterna dels för allmänheten och dels för berörda fastighets- och sakägare. Vid avvägning enligt 7 kap. 25 § har Länsstyrelsen funnit att föreskrifterna inte går längre än vad som krävs för att syftet skall uppnås.

Upplysningar

Länsstyrelsen kan med stöd av 7 kap. 7 § miljöbalken medge dispens från meddelade föreskrifter om det finns särskilda skäl.

Föreskrifterna under punkt C ovan, enligt 7 kap 30 § miljöbalken om rätten att färdas, vistas och om ordningen i övrigt inom naturreservatet, gäller enligt 7 kap. 30 § miljöbalken omedelbart, även om de överklagas.

Länsstyrelsen skall bedriva tillsyn över reservatet. Särskild tillsynsman anlitas. I tillsynen ingår att tillse att reservatsföreskrifterna följs.

Enligt 29 kap. 8 och 9 §§ miljöbalken gäller bland annat att brott mot föreskrift som meddelats enligt 7 kap. 5 och 30 §§ miljöbalken kan medföra straffansvar.

Har någon vidtagit åtgärd i strid mot meddelad föreskrift, kan Länsstyrelsen enligt 26 kap. 9 och 14 §§ miljöbalken vid vite förelägga om rättelse.

Eftersom området är till för att stärka den biologiska mångfalden skall vindfällen och stormskadad skog lämnas. Efter bildandet av naturreservat omfattas området inte av bestämmelserna i skogsvårdslagen. Det ansvar som markägaren har enligt 29 § skogsvårdslagen är därför efter reservatsbildningen statens ansvar.

Av 7 kap. 5 § framgår att om det senare visar sig finnas nya skäl eller behövas ytterligare inskränkningar för att uppnå syftet med skyddet, får Länsstyrelsen meddela beslut om detta.

Förbudet mot att avverka skog, utföra annan skogsvårdsåtgärd eller ta bort eller upparbeta dött träd eller vindfälle, medför att pågående markanvändning avsevärt försvåras på de berörda fastigheterna. Överenskommelse om ersättning enligt 34 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. och enligt 31 kap. miljöbalken har därför träffats med berörda sakägare.

Beslutet vinner laga kraft 28 05 2007 förutsatt att det inte överklagas och att det kungjorts i ortstidning.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos regeringen. Se bilaga 5 om hur man överklagar.

Beslut i ärendet har fattats av landshövding Christer Eirefelt. I den slutliga handläggningen har även deltagit enhetschef Ann Gudéhn, jurist Caroline Näslund, biolog Andreas Wedman, Peter Ståhl och marinbiolog Maria Lundmark, den sistnämnda föredragande.

Christer Eirefelt

Maria Lundmark

Bilagor:

1. Skötselplan
2. Översiktskarta
3. Beslutskarta
4. Sändlista
5. Hur man överklagar

Enheten för skydd av natur
Maria Lundmark
maria.lundmark@x.lst.se

Se sändlista

SKÖTSELPLAN FÖR GÅSHOLMA NATURRESERVAT

BESKRIVNINGSDEL

1. Syfte med naturreservatet

Syftet med naturreservatet Gåsholma är att skydda och bevara en oexploaterad och ostörd grupp öar och skär längs norra Gästrikekusten med särskilda värden för vegetation, fågelliv och friluftsliv.
Mer specifikt innefattar syftet att bevara skärgården oexploaterad och med sitt naturliga växt- och djurliv. Viktiga naturtyper är klippöar, klipp- och moränstränder, hårdbottnar, grunda vegetationsklädda vikar och naturskog.

De för stränderna och den marina miljön viktiga habitaten så som t.ex. grunda vikar i olika successionsstadier, samt fauna och flora bundna till habitaten skall finnas i gynnsam omfattning. I skogen skall strukturer som död ved och gamla och grova träd förekomma i för livsmiljöerna gynnsam omfattning.

Området är en viktig häckfågellokal och omfattar naturtyper och arter som ingår i det europeiska nätverket Natura 2000 och är avsatt enligt art- och habitatdirektivet, respektive fågeldirektivet. Typiska arter, så som järpe, roskarl, silltrut, silvertärna, blåstång, smaltång, hårsärv och borststräfse ska ha gynnsam bevarandestatus, liksom särskilt skyddsvärda arter så som nordlåsbräken, svärta och fisktärna. Friluftsliv ska kunna bedrivas i naturreservatet och besökare ska kunna se och uppleva naturen i området.

2. Beskrivning av bevarandevärdena

2.1 Administrativa data

Objektnamn	Gåsholma
Objektnummer	21-02-011
Län	Gävleborg

Kommun	Gävle
Total areal **Markslag och naturtyper (ha):** Uppgifter från VicNatur Hav Sötvatten Övrig öppen mark Substratmark Skogsmark - Granskog - Tallskog - Barrblandskog - Blandskog - Triviallövskog - Impediment Natura 2000 habitat *Skogar på landhöjningskust (9030) *Västlig taiga (9010) Stora grunda vikar och sund (1160) *Laguner (1150) ** = prioriterad naturtyp enligt EG:s art- och habitatdirektiv.*	397,6 ha 307,6 ha 0,6 ha 14,2 ha 3,0 ha 72,2 ha 24,9 ha 10,1 ha 18,3 ha 5,9 ha 3,6 ha 9,4 ha 25,4 ha 37,1 ha 30,8 ha 5,1 ha *Arealerna för naturtyperna är de som har anmälts till Natura 2000. I samband med basinventeringen kan de komma att ändras.*
Prioriterade bevarandevärden: Markslag Naturtyper Strukturer Arter *S: signalart enl. Skogsstyrelsen.* *Fetstil: rödlistekategori enl. Gärdenfors (2005) resp. artkod enl. EG:s fågeldirektiv.* *§: nationellt fridlyst.*	 Hav, skog, hällmarker och havsstrand Alla (se ovan) Död ved, gamla och grova träd Tallticka (*Phellinus pini*) S Nordlåsbräken (*Botrychium boreale*) **VU** Knärot (*Goodyera repens*) §, S Gulkämpar (*Plantago maritima*) Klapperstarr (*Carex glareosa*)

	Östersjötåg (*Juncus arcticus ssp. Balticus)* Blåstång (*Fucus vesiculosus*) Smaltång (*Fucus radicans*) Svärta (*Melanitta fusca*) **NT** Roskarl (*Arenaria interpres*) **VU** Silltrut (*Larus fuscus*) **VU** Fisktärna (*Sterna hirundo*) **A193** Silvertärna (*S. paradisaea*) **A194**
Kulturhistoria	Gravröse, stensättning, sten med inristning, fyrtorn, f.d. lotsstation, husgrunder, fornåkrar, gruvhål
Friluftsliv	Upplevelse, rekreation
Bebyggelse och anläggningar	Fyrtorn, f.d. lotsstation med övernattningsstuga, fiskebod, bryggor, rastplatser, latriner, grill, markerade stigar

2.2 Historisk och nuvarande mark- och vattenanvändning

Området har varit en viktig fiskeplats under mycket lång tid och var omtalat för sitt laxfiske redan under 1500-talet. Den första bebyggelsen inom reservatet uppfördes 1691 i form av ett fiskartorp. Förekomsten av förhistoriska gravar talar också för att det även har funnits äldre bosättningar på platsen. Ön Gåshomen blev under 1700-talet en viktig lotsplats och fick i början av 1800-talet status som officiell kronolotsplats. Fiskenäringen i området var aktiv framförallt fram till 1950-talet då fisket försämrades kraftigt. Sedan dess har antalet aktiva fiskare sjunkit stadigt. Ute på ön Gåsholmen finns det kvar åker- och ängsmark vilket visar att man tidigare till viss del hävdat och brukat marken. Man kan även hitta en del äldre fornlämningar, samt spår efter järnmalmsbrytning i liten skala på Gåsholmen.

2.3 Områdets bevarandevärden

2.3.1 Biologiska bevarandevärden

Reservatet består av tre öar Gåsholmen, Synskär och Gåshällan. Området är oexploaterat och hyser höga botaniska värden och har även en stor betydelse för fågellivet.

Gåsholmen är störst av öarna. Den innehåller ett större område med basisk berggrund. Floran är därför rikare än på de andra öarna med inslag av kalkälskande arter som lundtrav, snårstarr och gullviva. Här finns värdefulla klippängssamhällen med bl. a. nordlåsbräken, vanlig låsbräken, äkta johannesört och vårfingerört. På några exponerade klippor finns landets nordligaste lokal för vild gräslök. I området finns även artrika strandmiljöer. Havsstrandsfloran är här tämligen komplett för länssdelen och innefattar arter som östersjötåg, gulkämpar, knutnarv, kustarun, klapperstarr, strandgråbo, östersjömaskros och havtorn. Öns östra del utgörs av äldre granskog med inslag av gamla grova tallar. På ön finns även rester av gamla åkrar som nu har ängskaraktär och hyser bland annat snår av nypon och måbär, samt rikligt med gullviva och andra hävdgynnade ängsväxter som luddhavre, låsbräken, backglim och tjärblomster. Vid Gammelhamnspussarna ligger ett näringsrikt kärr och flera avsnörda gölar där det växer näringskrävande sötvattenarter som svärdslilja, trindstarr och strandklo .

Den näst största ön, Synskär, drabbades hårt av en vinterstorm 1954 då en stor del av skogen blåste omkull. På dessa områden växer nu en planterad tallskog. De delar som klarade sig bättre under stormen, framförallt de västra och sydvästra delarna, hyser nu urskogsliknande tallskog med gott om gamla, grova tallar. I östra delen finns fina strandhällar med typisk vegetation med bla strandglim, gul fetknopp, kärleksört och strandfloka. Även på denna ö växer havtorn.

Längst ut i väster ligger Gåshällan som är en viktig ö för häckande sjöfåglar. Här häckar vitfågel, änder och vadare i varierande antal. Antalet häckande fåglar har minskat under senare tid, men ön ligger mycket strategiskt till för häckande sjöfågel och anses vara mycket viktig för dessa. Gåshällan hyser också en rik strandflora. Här finns arter som östersjötåg, stranfloka och strandaster, men också många ”ogräs” som gynnas av fågelgödslingen (vitgröe, brännässla och pilört t ex). På ön växer också den sällsynta nässelsnärjan.

Det marina området i reservatet är rikt på habitat med bland annat sund, grunda vikar, laguner och hårdbottnar. Lagunerna och de grunda vikarna är mer skyddade från strömmar och vågpåverkan genom att de på grund av landhöjningen är mer eller mindre avsnörda från havet. Det skyddade läget ger en relativt hög vattentemperatur under vår och sommar, vilket i kombination med en naturlig ansamling av näringsrika sediment gör att vikarna är mycket produktiva med stor artrikedom bland både flora

(kransalger, fanerogamer) och fauna (bottenlevande djur och fisk). Detta gör att de grunda vikarna är viktiga som lek- och uppväxtmiljö för kustfiskpopulationerna, samt som födolokaler för många fågelarter.

Mellan Gåsholmen och Synskär, samt i de vikar som finns runt öarna består bottnarna av näringsrika marina mjukbottnar. Dessa kan antigen vara fria från vegetation eller bevuxna med fanerogamer och kransalger så som borststräfse (*Chara aspera*), höstlånke (*Callitriche hermafroditum*), ålnate (*Potamogeton perfoliatus*), borstnate (*Potamogeton pectinatus*), vitstjälksmöja (*Ranunculus baudotii*) m fl. På och i dessa bottnar lever ofta många kräftdjur, småfisk och havsborstmaskar.

Den artrikaste viken i naturreservatet utgörs av den inre delen av Holmhamnen på västsidan av Gåsholmen. Denna vik har upp emot åtta olika arter av fanerogamer och goda förutsättningar för att vara bra rekryteringsområde för fisk. De laguner som ligger på sydsidan av Synskär är mer exponerade och innehåller därför mindre areal mjukbotten, vilket gör att antalet arter av fanerogamer är lägre. Dessa vikars mer öppna läge gör att reproduktionen av värmekrävande fiskarter är begränsade. Vikarna är istället viktiga rekryteringsområden för fiskarter som gynnas av lägre temperaturer.

Hårdbotten återfinns på flera ställen i reservatet, bland annat på norra sidan av Gåsholmen, samt runt Gåshällan. Gåshällan är mer exponerad och bottnen som omger ön består i huvudsak av klipphäll ned till 14 meters djup. De översta 6 metrarna av klipphällen domineras av alger. Längst upp vid ytan växer trådslick (*Pylaiella littoralis)*, men vid 3 meters djup är det blåstången (*Fucus vesiculosus*) och smaltången (*Fucus radicans*) som dominerar. Nedanför algbältet dominerar ingen art eller artgrupp helt, utan växtligheten består av en mosaik av olika arter som fläckvis dominerar mer eller mindre på olika platser. De arter som återfinns här är bland annat grönborsting (*Cladophora rupestris*), gaffeltång (*Furcellaria lumbricalis*) och brunborsting (*Sphacelaria arctica*). Området visar en relativt rik makrofauna med bland annat österjömussla *(Macoma balthica)*, havstulpan *(Balanus improvisus)* och blåmussla (*Mytilus edulis*), som är en viktig art i Östersjön och Bottenhavet. Nattsländelarver och bithyniasnäckor (sötvattenslevande arter) förekommer också trots det exponerade läge som ön har. Utsötningen beror troligtvis på Ljusnans lättare sötvatten som passerar den utpost av fastlandet som Gåsholma utgör.

År 1984 inventerades en lokal nära Lusgrundet inom Gåsholma naturreservat och vid denna inventering hittades sparsamma bestånd av

Fucus sp. År 2005 utfördes en hårdbottensinventering i Gåsholma naturreservat och resultaten från denna inventering tyder på en tydlig ökning av förekomsten av Fucus sp. i området. Detta resultat är mycket positivt då Fucus sp. är en mycket viktig art i det marina ekosystemet, eftersom den utgör en betydelsefull miljö för många smådjur och deras yngel.

Området ingår i Natura 2000-området Axmar-Gåsholma (SE0630166) och är avsatt enligt både art- och habitatdirektivet och fågeldirektivet. För Natura 2000-området finns en upprättad bevarandeplan med Länsstyrelsens diarienummer 511-9192-06, 00-001-064. Vidare ingår reservatet i ett riksintresse för naturvård (N74, Axmarkusten). Området omfattas även av strandskydd.

2.3.2 Kulturhistoriska bevarandevärden
Inom reservatet finns ett antal kulturhistoriska lämningar som visar att man bott och brukat marken på Gåsholmen, samt att området varit en viktig fiskeplats. Spår efter bebyggelse finns i form av gamla husgrunder och vid ängsmarkerna på Gåsholmen finns det odlingsrösen. Runt öarna ligger några båtvrak och det finns äldre sjömärken längs stranden. Fasta fornlämningar är skyddade enligt kap 2 lagen om kulturminnen m.m.

2.3.3 Geovetenskapliga bevarandevärden
Geologin inom naturreservatet domineras av näringsfattiga bergarter som graniter och sedimentgnejser. På flera ställen inom naturreservatet finns dock gångar av näringsrika basiska bergarter som påverkar vegetationen i området. Både Gåsholmen och Synskär är till stor del täckta av morän, men det förekommer också en hel del hällmark vilket är ovanligt för länsdelen. På Synskär finns några fina klapperstensfält och det finns även fina strandhällar, framförallt på Gåshällan

2.3.4 Bevarandevärden för friluftsliv
Området är mycket populärt bland båtfolk och har ett relativt stort antal besökare. Synskär är den ö med flest besökare. Ett flertal stigar på öarna inbjuder till strövtåg och friluftslivet underlättas också av de två rastplatserna som är uppförda inom reservatet. Gåshällan har tillträdesförbud mellan 1 april och 15 augusti för att skydda de fåglar som häckar där.

2.5 Källförteckning

Litteratur

Aspenberg, P. 1984. Särskild rapportering från ornitologisk inventering av Axmarområdet 1983. Länsstyrelsen Gävleborg, Rapport 1983:3.
Aspenberg, P. 2005. Häckningar av storskarv i Gästrikland 2005. Fåglar i X-län 36(3): 118-125.
Aspenberg, P. & Axbrink, M. 1999. Kustfågelinventering Gävleborgs län 1997 – 98. Översyn av fågelskyddsområden. Gävleborgs Läns Ornitologiska Förening.
Gärdenfors, U. (red.) 2005. Rödlistade arter i Sverige 2005 – The 2005 Red list of Swedish Species. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
Gävleborgs Botaniska Sällskap. 1985. Hotade och sällsynta växter i Gävle kommun. Länsstyrelsen Gävleborg, Rapport 1985:2.
Länsstyrelsens rapport 2006:10, Marin hårdbotteninventering sommaren 2005 i Gävleborgs län, Länsstyrelsen i Gävleborg
Skogsstyrelsen. 2005. Signalarter - Indikatorer på skyddsvärd skog. Flora över kryptogamer. 3:e uppl. Skogsstyrelsens Förlag, Jönköping.
Värdefull natur i Gävleborg. Länsstyrelsen Gävleborg, Rapport 1997:12.
Wallenius, R. 1980. Gåsholma – fiskeläge, f d lotsstation och naturreservaten. Domänverket, Revirförvaltningen Gästriklands revir.

Databaser

Berggrunds- och jordartsdatabaser. Sveriges Geologiska Undersökning.
Floradata från Gästriklands Flora (Gävleborgs Botaniska Sällskap)
Fornminnesinformationssystemet. Riksantikvarieämbetet.
Rapportsystemet för fåglar (Svalan). ArtDatabanken, SLU & Sveriges Ornitologiska Förening.

Muntliga källor

Uusirantanen, P. Naturbevakare för Länsstyrelsen.

PLANDEL

3. Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

Reservatet är indelat i 6 skötselområden, vilka utgår från den skötsel som ska genomföras. Skötselområdena är:
1: Skog med inslag av ängsmark
2: Stränder med fri utveckling
3: Kulturlämningar

4: Hårdbotten med blåstång och blåmussla
5: Mjukbotten Laguner och Stora grunda vikar och sund
6: Information och friluftsliv

Skötselplanens skötselområde 1: Skog med inslag av ängsmark (61 ha)

Det råder gynnsamt tillstånd när följande bevarandemål är uppnådda:

- Den sammanlagda arealen skogsmark uppgår till 59 ha och ska inte ändras annat än till följd av naturlig landhöjning.
- Skogsmarkens sammansättning och struktur styrs av naturliga störningar och pågående succession.
- Gamla och grova träd, samt död ved i olika nedbrytningsstadier förekommer i området.
- Gamla ängsartade åkrar förblir öppna. Den artrika torrängsvegetationen bibehålls. Inngående arter som gullviva, tjärblomster och luddhavre minskar inte.

Skötselåtgärder

- Gamla ängsartade åkrar hålls öppna genom att röja bort uppväxande barr- och lövsly. Eventuell slåtter av de ängsartade åkrarna får utredas i framtiden.

Skötselplanens skötselområde 2: Stränder med fri utveckling (99 ha)

Det råder gynnsamt tillstånd när följande bevarandemål är uppnådda:

- Utbredning av olika typer av havsstrandsvegetation inklusive lövsnår och lövbårder ändras ej annat än till följd av den naturliga processer som landhöjning och stormpåverkan.
- För naturtyperna typiska arter så som gräslök, klapperstarr, gulkämpar och östersjötåg skall finnas i livskraftiga populationer.
- Ett rikt fågelliv av kusthäckande arter skall finnas i området.
- Klippängsvegetation med ängsartad flora skall förekomma i exponerade hällmarker mot havet.
- Nordlåsbräken skall finnas i livskraftiga populationer.
- Vresros utgör ej något hot mot den naturliga vegetationen i området.
- Stränderna är fria från skräp.

Skötselåtgärder:

- I huvudsak fri utveckling.
- Dock kan röjning av vedväxter bli aktuell för att gynna nordlåsbräken.
- Om vresrosen i framtiden sprider sig i området skall den röjas bort.

- Vid behov städas stränderna från skräp. Drivved kan ligga kvar om den inte anses kunna orsaka skada. Städning bör utföras under höst/vinter.

Skötselplanens skötselområde 3: Kulturlämningar

Bevarandemål:
- Fasta kulturlämningar ska bevaras i gott skick.

Skötselåtgärder:
- Husgrunder och odlingsrösen hålls fria från igenväxningsvegetation.

Skötselplanens skötselområde 4: Hårdbotten med blåstång ca 3 ha

Beskrivning:
Bottnen inom skötselområdet består i huvudsak av klipphäll ned till 14 meters djup. Området visar en relativt rik makrofauna med bland annat blåmussla (*Mytilus edulis*), som är en viktig art i Östersjön och Bottenhavet.

Bevarandemål:
- Bottnarna skall ha en naturlig struktur och zonering och ska inte vara utsatta för fysisk påverkan. Områdets areal ska inte ändras annat än till följd av naturlig landhöjning.
- Bibehållen täckningsgrad och djuputbredning av blåstång och smaltång. Förändring får bara ske till följd av naturliga fluktuationer.

Skötselåtgärder
- Engångsåtgärd: Utbredningen av hårdbotten bör kartläggas mer noggrant.

Skötselplanens skötselområde 5: Mjukbotten ca 34 ha

Beskrivning:
Bottnen i skötselområdet består till övervägande del av sandbotten med inslag av finare sediment. Det finns dock en del block nära strandkanten där blåstång och smaltång växer. Inom skötselområdet finns både laguner (1150) och stora grunda vikar och sund (1160).

Bevarandemål:
- Vegetationen i naturtypen laguner (1150) skall vara representativt för det stadium som lagunen befinner sig i.

- Ingen påtaglig minskning av populationerna hos de typiska arterna i naturtyperna får ske till följd av mänsklig påverkan
- Utbredningen av naturtypen Stora grunda vikar och sund (1160) är minst 30 ha.
- Bottnarnas beskaffenhet varierar med olika sediment och substrat, samt har en stor variation i vegetationen.
- Vattenkvalitén för området skall vara god och ha en naturlig salthalt.
- De grunda vikarna skall ha en fortsatt hög produktion av epifauna (bottendjur).
- De grunda vikarna skall även i framtiden utgöra ett bra lek- och uppväxtområde för fiskar.

Skötselåtgärder:

Engångsåtgärder:

- En bedömning av eventuell framtida övervakning av täckningsgrad av flytande trådalger bör göras.
- Utbredningen av mjukbotten, samt dess vegetation bör kartläggas mer noggrant.
- Inventering av fiskbestånd.
- Undersökning av båttrafikens eventuella påverkan på mjukbottnarna.

Skötselplanens skötselområde 6: Information och friluftsliv

Bevarandemål:

- Allmänheten ska ha tillträde till de delar av området där natur och fågelliv inte påverkas negativt.
- Besökare ska informeras om områdets natur, samt om föreskrifterna för reservatet.
- Det finns väl underhållna stigar och rastplatser i området.

Skötselåtgärder:

- Skylt med information om landstigningsförbud 1 april – 15 augusti ska finnas på lämpliga platser längs Gåshällans stränder
- Rastplatserna vid Kummeludden och Lotsbåtudden ska regelbundet kontrolleras och underhållas och anvisade eldplatser förses med ved.
- Stigarna i reservatet hålls öppna och väl markerade.

4. Uppföljning

4.1 Uppföljning av skötselåtgärder

Av länsstyrelsen tillförordnade naturbevakare eller andra anlitade entrepenörer ansvara för årlig dokumentation och rapportering till länsstyrelsen av vilka åtgärder som genomförts och när de genomförts.

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning och utvärdering av genomförda skötselåtgärder sker.

4.2 Uppföljning av bevarandemål

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs varje år för:

- Informationsskyltar
- Stigar
- Rastplatser

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs vart 6:e år för:

- Utbredning av naturtypen laguner
- Utbredning av naturtypen stora grunda vikar och sund
- Strandvegetation
- Ängsvegetation
- Klippängsvegetation
- Nordlåsbräken, gräslök
- Vresros
- Blåstång/Smaltång

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs vart 12:e år för:

- Kulturlämningar
- Kustfågelfauna

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs vart 24:e år för:

- Gamla och grova träd
- Död ved

Vid uppföljning av bevarandemålen för utpekade arter används kända inventeringsmetoder. Naturtypernas utbredning mäts enligt nationella

riktlinjer. Parametrar och mått för uppföljning av bevarandemålet för död ved bör utarbetas utifrån kända miljöövervakningsmetoder eller liknande.

Parametrar och mått framgår av preciseringarna av bevarandemålen för respektive skötselområde.

5. Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Skötselåtgärd	När	Var	Priori-tering	Finansiering
Slyröjning i de gamla ängsmarkerna	Vid behov	Ängsmarkerna på Gåsholmen	1	Skötselanslag
Röjning av vedväxter för att gynna nordlåsbräken	Vid behov	Skötselområde 2	3	Skötselanslag
Byte och underhåll av informationsskyltar	Vid behov	Kummeludden och Lotsbåtudden	1	Skötselanslag
Städning av stränderna	Vid behov	Skötselområde 2	1	Skötselanslag
Underhåll av stigar och stigmarkernigar	Vid behov	Skötselområde 1	2	Skötselanslag
Underhåll av rastplatserna	Vid behov	Kummeludden och Lotsbåtudden	1	Skötselanslag
Uppsättning av fågelskyddsskyltar	Initialt	Gåshällan	1	Skötselanslag
Kartläggning av hårdbottnens utbredningen	Initialt	I vattenområdet	2	Skötselanslag
Utredning om framtida övervakning av flytande trådalger	Initialt,	I vattenområdet	3	Skötselanslag
Kartläggning av mjukbottnens utbredning samt vegetation	Initialt	I vattenområdet	2	Skötselanslag

Inventering av fiskbestånd	Initialt	I vattenområdet	3	Skötselanslag
Undersökning av båttrafikens eventuella påverkan på mjukbottnarna	Initialt	I vattenområdet	2	Skötselanslag
Dokumentation av skötselåtgärder	Löpande	Hela naturreservatet	1	Skötselanslaget

6. Revidering

Skötselplanen gäller tillsvidare men det är lämpligt att revidera den om 10 år.

Skötselkarta för Gåsholma naturreservat

- Reservatsgräns
- Skötselområde 1
- Skötselområde 2
- Skötselområde 4 hårdbotten
- Skötselområde 5 mjukbotten

Centrumkoordinater
X: 6766351 Y:1579180

Bakgrundskarta: Ortofoto

Skala 1:15 000

0 50 100 200 300 400 500 Meter

N

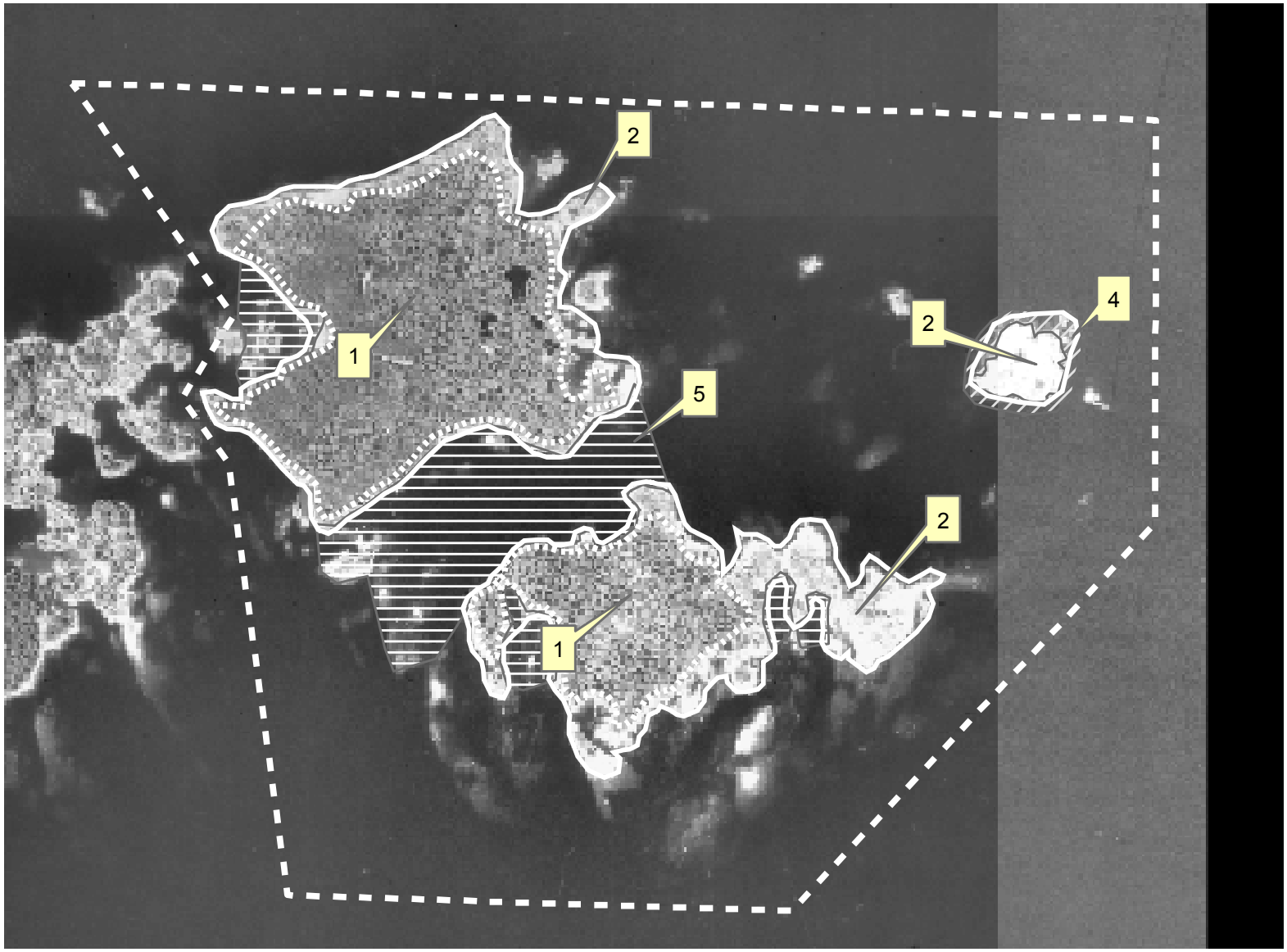

© Lantmäteriet, 2007. Ur GSD-produkter ärende 106-2004/188-X

Postadress	Besöksadress	Telefon	Faxnummer	E-post adress
Länsstyrelsen 801 70 Gävle	Borgmästarplan	026-17 10 00	026-17 13 18	lansstyrelsen@x.lst.se

Karta över Gåsholmas anläggningar

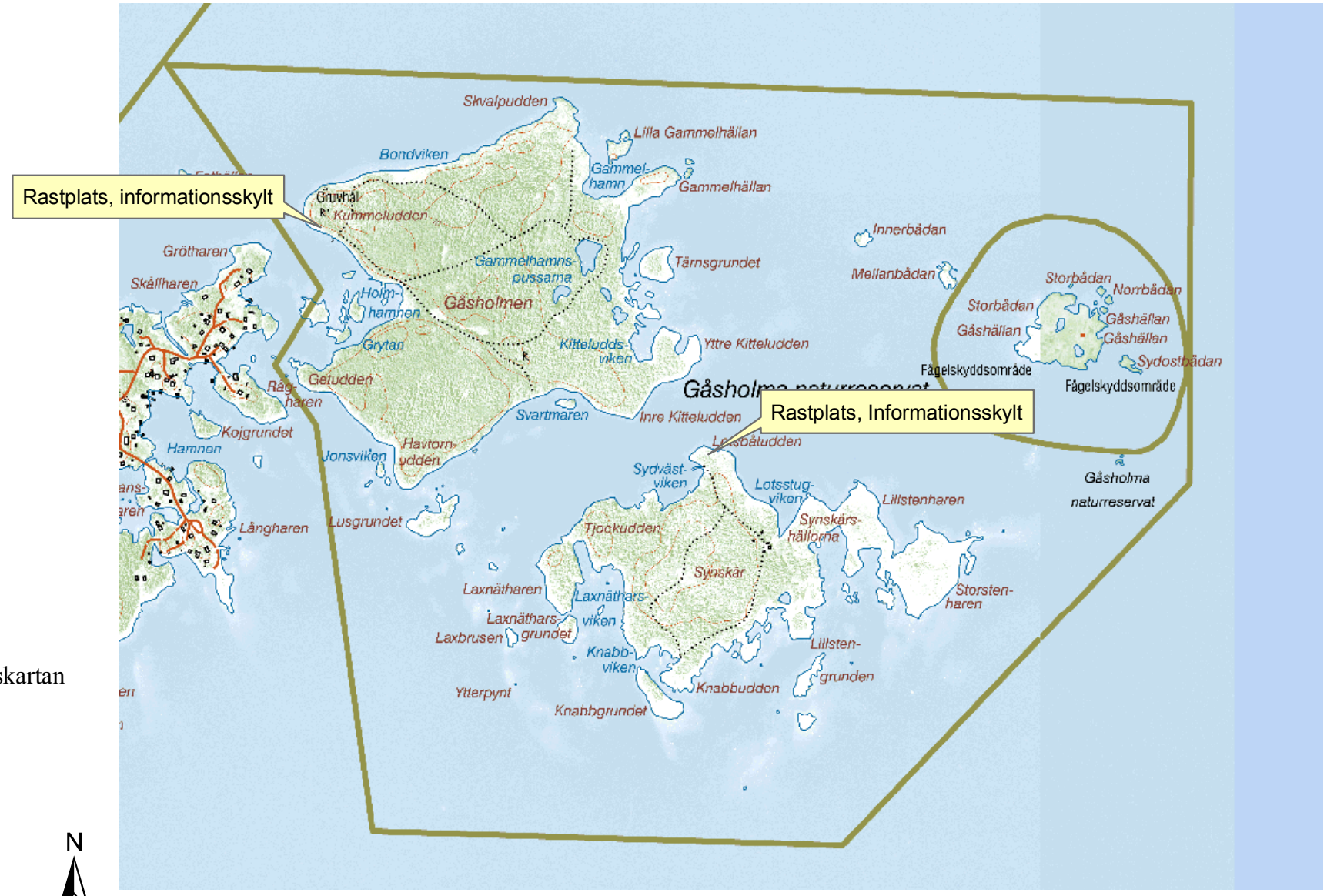

Centrumkoordinater
X: 6766351 Y:1579180

Bakgrundskarta: Fastighetskartan

Skala 1:15 000

0 37,5 75 150 225 300 375 Meter

N

© Lantmäteriet, 2007. Ur GSD-produkter ärende 106-2004/188-X

Länsstyrelsen
Gävleborg

Tillhör beslut
2007-04-26

Diarienr: 511-4233-06
80-207

Gåsholma naturreservat
Översiktskarta

Bakgrundskarta: Vägkartan

Centrumkoordinater X: 6766351 Y: 1579180

Skala 1:100 000

N

0 0,5 1 2 Kilometer

© Lantmäteriet, 2007. Ur GSD-vägkartan ärende 106-2004/188-X

Postadress	Besöksadress	Telefon	Faxnummer	E-post adress
Länsstyrelsen 801 70 Gävle	Borgmästarplan	026-17 10 00	026-17 13 18	lansstyrelsen@x.lst.se

Länsstyrelsen
Gävleborg

Tillhör beslut
2007-04-26

Diarienr: 511-4233-06
80-207

Gåsholma naturreservat

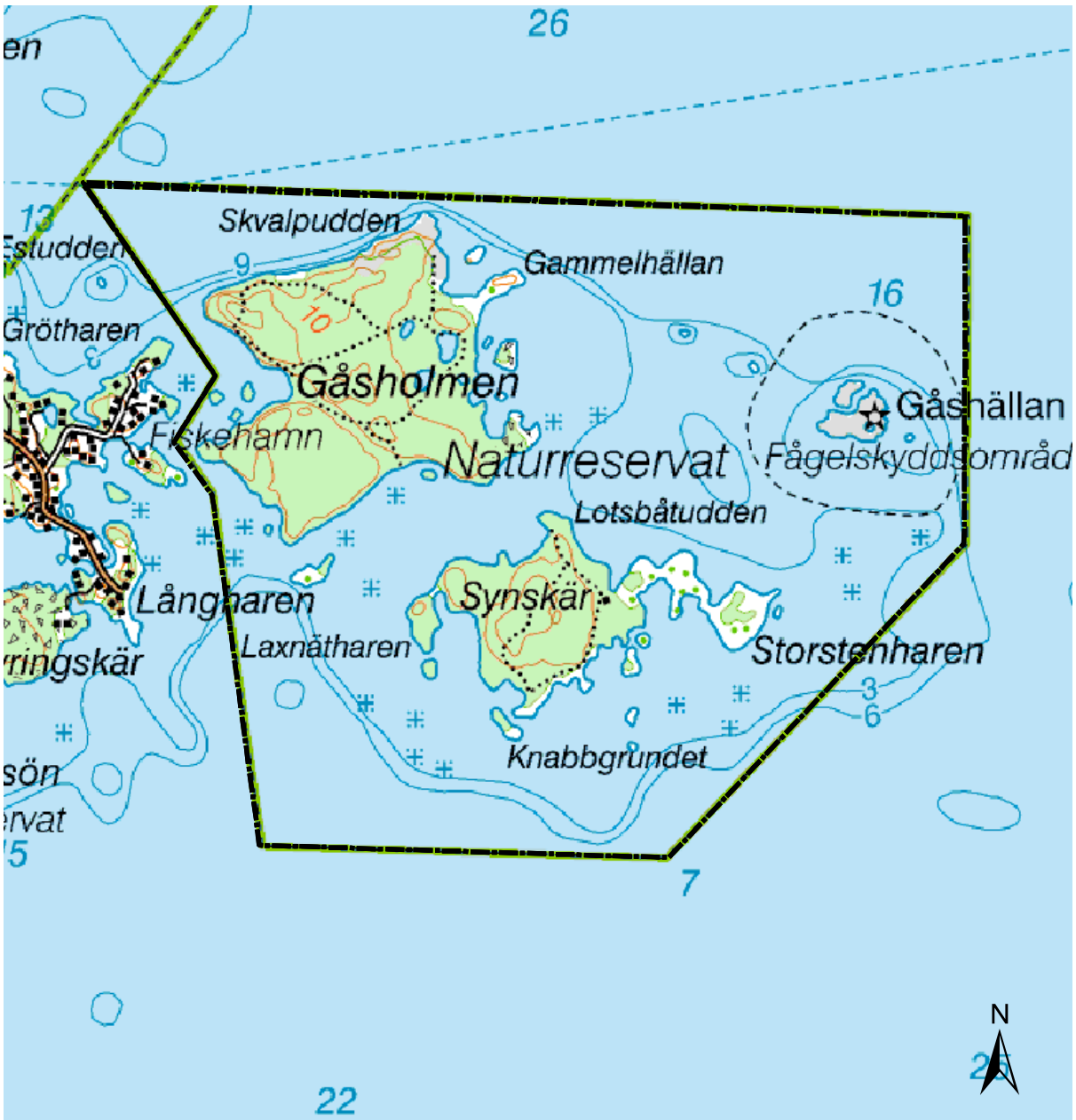

Bakgrundskarta: Fastighetskartan

Beslutskarta för Gåsholma naturreservat

Skala 1:20 000

Centrumkoordinater X: 6766351 Y:1579180

0 250 500 1 000 Meter

Gräns för naturreservatet

© Lantmäteriet, 2007. Ur GSD-produkter ärende 106-2004/188-X

Postadress	Besöksadress	Telefon	Faxnummer	E-post adress
Länsstyrelsen 801 70 Gävle	Borgmästarplan	026-17 10 00	026-17 13 18	lansstyrelsen@x.lst.se

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Om Ni vill överklaga detta beslut skall Ni göra det *skriftligen* hos **Regeringen, miljödepartementet**.

Brevet med överklagandet skall dock lämnas eller skickas till Länsstyrelsen, 801 70 Gävle.

Skrivelsen med överklagandet måste ha kommit in till Länsstyrelsen inom tre veckor från den dag Ni fick del av beslutet.

Om överklagandet kommer in för sent kan det inte tas upp till prövning.

Ni skall i överklagandet ange vilket beslut Ni överklagar, vilken ändring Ni vill ha och vilka skäl Ni har för ändringen.

Ange Ert namn samt skriv under överklagandet.

Vill Ni veta mera om hur man överklagar kan Ni ta kontakt med Länsstyrelsen, telefon 026-171000.

UPPLYSNINGAR

Regeringen prövar efter överklagande beslut av statliga myndigheter i frågor som rör bildande av naturreservat, utom frågor om ersättning, (18 kap 1 § miljöbalken).

Naturvårdsverket, Riksantikvarieämbetet, Skogsstyrelsen och Fiskeriverket får överklaga beslut om bildande av naturreservat (40 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.).

Beslut om bildande av naturreservat får även överklagas av den som domen eller beslutet angår, om avgörandet har gått honom eller henne emot samt den myndighet, kommunala nämnd eller annan som enligt vad som är särskilt föreskrivet i balken eller i föreskrifter meddelade med stöd av balken har rätt att överklaga. Denna paragraf innebär inte någon inskränkning av rätten att överklaga enligt bestämmelser i rättegångsbalken (16 kap 12 § miljöbalken).